MEJDS. 2023; 13:107.

Published online 2023 Nov. **Original Article**

Designing and Compiling a Model of Marital Adjustment Based on the Dimensions of Intelligence for Compatible and Incompatible Couples Living in Kermanshah City, Iran

Nadri S[1], Moradi O[2] *, Amiri H[3]

Author Address
1. PhD student, Counseling Department, Sanandaj branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran;
2. Associate Professor, Family Counseling Department, Sanandaj branch, Islamic Azad University, Sanandah, Iran;
3. Assistant Professor, Department of Psychology, Kermanshah Branch, Islamic Azad University, Kermanshah, Iran.
***Corresponding Author Email:** Omid.moradi@gmail.com

Received: 2023 September 3; **Accepted:** 2023 October 4

Abstract

Background & Objectives: The family is the smallest unit of society. People marry to start their families. The form and characteristics of the family depend on social, historical, and ecological conditions. Marriage is a couple's internal and external union as husband and wife to start a happy and eternal family based on faith in one God. Marriage is a bond that couples are expected to enjoy, but it is observed that some couples do not enjoy this bond. Therefore, considering the importance of marital adjustment in the health and stability of the family system, it is essential to identify the factors contributing to this adjustment. Thus, this research aimed to design and compile a model of marital compatibility based on intelligence dimensions in couples Living in Kermanshah City, Iran.

Methods: This research was a qualitative study with a content analysis approach conducted through group discussion and semi–structured interviews. The statistical population of this research included all family specialists, as well as all compatible and incompatible couples aged 20 to 55 years living in Kermanshah City, Iran, in 2022–2023. In the first stage, the purpose of the research was to assess educational needs. Hence, the researcher selected the people referred to the family court and counseling centers in a 3–month process and agreed to cooperate. Thus, using the snowball method, the addresses of one couple from each couple who were almost like themselves, willing to cooperate in the research, and were known as compatible couples were obtained. In this way, 20 couples were selected. Then, with their coordination, the interview time was determined, and they were informed. The sampling method at this stage was purposive. The initial evaluation was done to assess educational needs through focused group discussions and semi–structured interviews. The focused group discussion was conducted with married men and women, compatible and incompatible couples, or those with a marital history to obtain richer and deeper information. In this context, 10 group discussions and 10 interviews were conducted. The interviews were recorded with the participant's permission and transcribed verbatim for further analysis. To direct the interviews, a guide was prepared by reviewing the texts, a preliminary study, and the opinions of experts and professors in the field of family counseling and psychotherapy. The interviews were conducted with 12 open–ended questions. Next, the participants were selected in group discussions with maximum diversity in terms of education, age, and social, economic, and cultural status. It should be noted that ethical obligations were considered to protect the participants' rights. Finally, the package was compiled and designed after coding and categorizing with MAXQDA software.

Results: Ten professors of Razi University and Islamic Azad University of Kermanshah, who were members of the Psychology and Counseling departments, participated in this research. Then, until the theoretical data saturation, semi–structured interviews were conducted with 10 experts and 40 couples, and the model of marital adjustment based on the dimensions of intelligence was designed. The results showed that the components of moral intelligence include honesty and truthfulness, perseverance and persistence for the right (standing for the right), accepting responsibility to serve others, and the ability to forgive one's and other's mistakes. Also, based on the experts' opinion, the spiritual components in the educational package of marital adjustment based on the dimensions of intelligence include the production of personal meaning in life. Finally, the main components of emotional intelligence include problem–solving, happiness, stress tolerance, emotional self–awareness, optimism, flexibility, interpersonal relationships, social responsibility, and empathy.

Conclusion: Different treatment methods have recently been employed to help couples improve their marital relations. In this research, the model of marital adjustment based on intelligence was examined, and based on the research findings, the developed model of marital compatibility based on intelligence can play an essential role in the marital adjustment of couples. It is necessary to help couples solve matrimonial problems and know the factors and causes affecting marital incompatibility and compatibility.

Keywords: Marital adjustment model, Dimensions of intelligence, Compatible and incompatible couples.

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-10-23]

Copyright © 2023, MEJDS. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/) which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

مجله مطالعات ناتوانی ۱۴۰۲؛ (۱۳):۱۰۷.

انتشار برخط آبان ۱۴۰۲ مقاله پژوهشی اصیل

طراحی و تدوین الگوی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش در زوجین سازگار و ناسازگار شهر کرمانشاه

صدریه ندری[۱]، *امید مرادی[۲]، حسن امیری[۳]

توضیحات نویسندگان

۱. دانشجوی دکتری، گروه مشاوره، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران؛

۲. دانشیار، گروه مشاورهٔ خانواده، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران؛

۳. استادیار، گروه روان‌شناسی، واحد کرمانشاه، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمانشاه، ایران.

***رایانامهٔ نویسندهٔ مسئول:** Omid.moradi@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۲شهریور۱۴۰۲؛ **تاریخ پذیرش:** ۱۲مهر۱۴۰۲

چکیده

زمینه و هدف: خانواده مهم‌ترین نهاد جامعهٔ بشری است که اولین و بنیادی‌ترین نهاد جامعه به‌شمار می‌رود. قدم نخست برای ایجاد این نهاد اجتماعی ازدواج است. ازدواج در همهٔ جوامع، موضوعی مهم تلقی می‌شود و داشتن زندگی زناشویی موفق برای اکثر افراد، هدف اصلی و ایده‌آل است. هدف از انجام پژوهش حاضر طراحی و تدوین الگوی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش در زوجین سازگار و ناسازگار شهر کرمانشاه بود.

روش‌بررسی: پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش اجرا کیفی از نوع تحلیل محتوا بود. جامعهٔ پژوهش را تمامی زوجین سازگار و ناسازگار و نیز همهٔ متخصصان حیطهٔ مشاورهٔ خانواده در شهر کرمانشاه در سال ۱۴۰۲ ـ ۱۴۰۱ تشکیل دادند. برای انتخاب حجم نمونه مصاحبه انجام شد؛ انتخاب نمونه به‌روش گروه کانونی با ده نفر از متخصصان حیطهٔ مشاورهٔ خانواده و نیز چهل نفر از زوجین سازگار و ناسازگار، بعد از اشباع نظری مصاحبه‌ها، صورت گرفت. اجرای مصاحبه‌ها در مرکز مشاورهٔ دانشگاه رازی بود. در ادامه پس از تأیید اساتید و خبرگان حیطهٔ خانواده، کدگذاری و تحلیل محتوا با استفاده از نرم‌افزار مکس‌کیودا، الگو تدوین و طراحی شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد، مؤلفه‌های هوش اخلاقی شامل صداقت و راست‌گویی، استقامت و پافشاری برای حق (ایستادگی برای حق)، قبول مسئولیت برای خدمت به دیگران، توانایی در بخشش اشتباهات خود و توانایی در بخشش اشتباهات دیگران است؛ همچنین براساس نظر صاحب‌نظران، مؤلفه‌های بُعد هوش معنوی در بستهٔ آموزشی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش، شامل تولید معنای شخصی در زندگی گردید. در آخر نیز مؤلفه‌های اصلی هوش هیجانی شامل حل مسئله، شادمانی، تحمل فشار روانی، خودآگاهی هیجانی، خوش‌بینی، انعطاف‌پذیری، روابط بین‌فردی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و همدلی بود.

نتیجه‌گیری: براساس یافته‌های پژوهش می‌توان نتیجه گرفت، تدوین الگوی سازگاری زناشویی از نیازمندی‌های زوجین به‌شمار می‌رود و برای آموزش‌های پیش از ازدواج و مداخلات مناسب به‌منظور کاهش تعارضات زناشویی مفید است.

کلیدواژه‌ها: الگوی سازگاری زناشویی، ابعاد هوش، زوجین سازگار و ناسازگار.

حق انتشار محفوظ است © ۱۴۰۲، مجله مطالعات ناتوانی. این یک مقاله با دسترسی آزاد است که تحت مجوز اختیار_غیرتجاری ۴/۰ بین‌المللی (https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.fa) منتشر شده است که به شما اجازه می‌دهد که مواد منتشر شده در این مقاله را با شرط ارجاع مناسب به نسخهٔ اصلی، به‌طور غیرتجاری نسخه‌برداری و توزیع کنید.

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-10-23]

۱ مقدمه

خانواده کوچک‌ترین واحد جامعه است. افراد برای تشکیل خانواده ازدواج می‌کنند. شکل و ویژگی‌های خانواده به شرایط اجتماعی و تاریخی و اکولوژیکی بستگی دارد (۱). خانواده، نهادی بیولوژیکی، عاطفی، اقتصادی، اجتماعی و محافظ است که ارزش‌ها[1] و نگرش‌ها[2] و احساسات[3] اعضای خود را شکل می‌دهد (۲). ازدواج پیوند درونی و پیوند بیرونی زن و مرد به‌عنوان زن و شوهر با هدف تشکیل خانوادهٔ سعادتمند و جاودانه براساس ایمان به خدای یگانه است (۳). ازدواج پیوندی است که انتظار می‌رود زوجین از آن لذت ببرند؛ اما مشاهده می‌شود که برخی از زوجین از این پیوند لذت نمی‌برند (۴). دورگوت و کیسا معتقد بودند، سازگاری زناشویی[4] حالتی است که در آن احساس رضایت و شادی کلی در زوجین درقبال یکدیگر وجود دارد (۵). همچنین مدهووزی، سازگاری را فرایندی روان‌شناختی[5] می‌داند که به افراد اجازه می‌دهد به خواسته‌های دیگران پاسخ دهند (۶). سازگاری زناشویی[6] با عواملی مانند سازگاری شخصیت، شباهت مذهبی، سطح تحصیلات، سطح درآمد و سن ازدواج تعیین می‌شود. درواقع ازدواج رضایت‌بخش می‌تواند سلامت جسمی و سلامت روانی و سلامت عاطفی زوجین را ارتقا بخشد. ازدواج‌های ناراضی ممکن است منجربه روابط فرازناشویی[7]، درگیری، جدایی و طلاق شود (۷). فقدان هوش هیجانی[8] با مشکلاتی در روابط بین‌فردی و درون‌فردی در زندگی زناشویی همراه است (۸). مشاهده شده بین هوش هیجانی و سازگاری زناشویی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد (۴). نتایج پژوهشی نشان داد، زنان درمقایسه با مردان، به‌طور درخورتوجهی سطوح بالاتری از هوش هیجانی را بروز می‌دهند. نتایج این پژوهش نشان داد، زمانی که متغیرهای جمعیتی در کنترل باشد، هوش هیجانی، پیش‌بینی‌کننده‌ای قوی برای همهٔ ابعاد ارتباطی است (۹). در پژوهش نوابی‌نژاد و همکاران مشخص شد، هوش هیجانی نقش سرکوب‌کننده‌ای در گرایش به خیانت زناشویی و تعارض زناشویی دارد (۱۰). هوش هیجانی به‌عنوان بازتابی از توانایی افراد در برخورد موفقیت‌آمیز با افراد مختلف در محیط‌های مختلف است. همچنین هوش هیجانی نشان‌دهندهٔ توانایی فرد برای مقابله با چالش‌های محیطی روزانه و ارتقای موفقیت فرد است (۱۱).

این باور وجود دارد که افراد با هوش اخلاقی[9] زیاد، همیشه اخلاقی عمل می‌کنند. اصول هوش اخلاقی مانند پذیرش مسئولیت و نتایج رفتار، دلسوزی برای دیگران و بخشش خود و دیگران، مشابه اصول شفقت به خود است (۱۲). هوش اخلاقی به‌عنوان «ظرفیت درک درست از نادرست»، به‌منزلهٔ «ظرفیت ذهنی»[10] برای تعیین این است که چگونه اصول جهانی انسانی باید در ارزش‌ها، اهداف و اعمال افراد نشان داده شوند (۱۳). اوزتارک و همکاران معتقد بودند، هوش اخلاقی شامل ارزیابی ذهنی فرد قبل از تصمیم‌گیری است (۱۴). هوش اخلاقی مدیریت فرایند حل مسئله و حل تعارض با فداکاری و مشارکت آگاهانه در ارتباطات بین‌فردی و درون‌فردی است. همچنین هوش اخلاقی می‌تواند به‌طور مؤثر زندگی را هدفمند کند، در زندگی معنا بسازد و اقبال بقا و شکوفایی و بهره‌وری فردی را افزایش دهد (۱۵). نتایج پژوهش خیریه و اولیا نشان داد، بین معنویت[11] و سازگاری زناشویی رابطه وجود دارد (۱۶). یکی از نقاط قوت ازدواج، رفاه معنوی است و شامل باورهای مذهبی می‌شود که به زوج‌ها در برخورد با مسائل مختلف زندگی کمک می‌کند (۱۷). افرادی که دارای سطح دین‌داری بالایی هستند، سطح سازگاری زناشویی بالاتری دارند (۱۸). تعهد و عمل مذهبی دو مؤلفهٔ دین‌داری هستند که می‌توانند منجربه سازگاری زناشویی شوند (۱۹). در زندگی زناشویی، دین‌داری بر الگوهای فکری و رفتار فردی تأثیر می‌گذارد (۲۰) و به‌طور مؤثر به حل مشکلات و تجربیات دردناک کمک می‌کند تا افراد بتوانند به سازگاری زناشویی دست یابند (۲۱). حتی اگر افراد در ایجاد سازگاری زناشویی مشکل دارند، دین‌داری در شکل‌گیری سازگاری زناشویی نقش دارد (۲۲). هوش معنوی[12] با زندگی درونی ذهن و نفس و ارتباط آن با جهان مرتبط است و ظرفیت فهم عمیق سؤالات وجودی و بینش دربارهٔ سطوح چندگانهٔ هشیاری را شامل می‌شود. هوش معنوی دربرگیرندهٔ آگاهی و یادگیری انسان است. هوش معنوی به‌طور گسترده آستانهٔ تحمل افراد را در دنیای متلاطم شهرنشینی و دنیای مادی افزایش می‌دهد و در مدیریت تعارض و آرام‌ماندن محیط کار و زندگی کمک‌کننده است. اهمیت هوش معنوی به این دلیل است که به افراد کمک می‌کند عمیق‌ترین و درونی‌ترین منبع وجودی خود را کشف کنند که باعث توانایی رویارویی با مشکلات و قدرت تحمل و سازگاری در آن‌ها می‌شود (۲۳)؛ بنابراین هوش معنوی سهم معناداری در پیش‌بینی سازگاری زناشویی دارد. افراد معنوی در روابط زناشویی بر ابعاد مثبت روابطشان متمرکز می‌شوند؛ به‌این‌معنا که زوجین معنوی سعی می‌کنند از موقعیت فعلی زناشویی خود یک هدف و معنا بسازند و از این طریق انسجام و سازگاری را در روابط زناشویی تقویت کنند (۲۴).

اهمیت خانواده، به‌عنوان نهادی اثرگذار بر تمام جوانب زندگی فردی و اجتماعی به‌قدری واضح است که همهٔ نظریه‌های مطرح روان‌شناسی به‌گونه‌ای به نقش آن پرداخته‌اند؛ ازاین‌رو تلاش درجهت شناخت سازوکارهای آن و نیز شناسایی سازوکار ارتباطی و سازگاری زناشویی به‌خودی‌خود حائز اهمیت و ارزش زیادی است. ازآنجاکه کاهش سازگاری زناشویی از عوامل خطرساز بروز آسیب‌های روان‌شناختی در کودکان و بزرگسالان به‌شمار می‌رود، باتوجه به اهمیت سازگاری زناشویی در سلامت و پایداری نظام خانواده، شناسایی عوامل مؤثر بر آن مهم است. هدف از انجام پژوهش حاضر طراحی و تدوین الگوی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش در زوجین سازگار و ناسازگار شهر کرمانشاه بود.

۲ روش‌بررسی

این پژوهش، مطالعه‌ای کیفی با رویکرد تحلیل محتوا به‌وسیلهٔ بحث گروهی و مصاحبهٔ نیمه‌ساختاریافته بود. جامعهٔ پژوهش را تمامی

[1]. Values
[2]. Attitudes
[3]. Feelings
[4]. Marital Adjustment
[5]. Psychological Process
[6]. Marital Adjustment
[7]. Extramarital Relationships
[8]. Emotional Intelligence
[9]. Moral Intelligence
[10]. Mental Capacity
[11]. Spirituality
[12]. Spiritual Intelligence

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-10-23]

زوجین در بازهٔ سنی ۲۰ تا۵۵سالهٔ سازگار و ناسازگار شهر کرمانشاه در سال ۱۴۰۲ ـ ۱۴۰۱ و همهٔ متخصصان حیطهٔ خانواده تشکیل دادند. هدف از انجام پژوهش نیازسنجی آموزشی بود و افرادی در نظر گرفته شدند که در فرایند زمانی سه‌ماهه به دادگاه خانواده و مراکز مشاورهٔ خانواده مراجعه کردند و موافق همکاری بودند. بدین‌صورت با استفاده از روش گلولهٔ برفی از هر زوج نشانی یک زوج که تقریباً مانند خودشان بودند و هم، مایل به همکاری در تحقیق و معروف به زوج سازگار باشند، گرفته می‌شد. با این روش بیست زوج انتخاب شدند. سپس با هماهنگی آن‌ها زمان انجام مصاحبه تعیین و به آن‌ها اطلاع داده شد. روش نمونه‌گیری در این مرحله مبتنی‌بر هدف بود.

ارزشیابی اولیه به‌منظور نیازسنجی آموزشی به‌وسیلهٔ بحث گروهی متمرکز و مصاحبهٔ نیمه‌ساختاریافته انجام شد. بحث گروهی متمرکز با زنان و مردان متأهل، زوجین سازگار و ناسازگار به‌منظور دریافت اطلاعات غنی‌تر و عمیق‌تر صورت گرفت. ده بحث گروهی و ده مصاحبه انجام شد. مصاحبه‌ها با اجازهٔ شرکت‌کنندگان ضبط و سپس برای تحلیل، رایانویسی[1] شد. به‌منظور هدایت مصاحبه، راهنمای مصاحبه به‌کار رفت و راهنمای سؤال‌های مصاحبه به‌کمک مرور متون و مطالعهٔ مقدماتی، نظر متخصص و اساتید حوزهٔ مشاوره و روان‌درمانی خانواده تهیه شد. مصاحبه‌ها با دوازده سؤال بازپاسخ به‌شرح زیر انجام گرفت.

۱ ـ به‌عنوان یک متخصص خانواده توضیح دهید چه رابطه‌ای بین هوش زوجین و سازگاری زناشویی وجود دارد؟

۲ ـ به‌نظر شما کدام‌یک از ابعاد هوش بر سازگاری زوجین مؤثر است؟

۳ ـ مؤلفه‌های هر بُعد هوش را که با سازگاری مرتبط است، بیان کنید؟

۴ ـ جهت طراحی سؤالات در این زمینه برای زوجین چه پیشنهادی دارید؟

۵ ـ به‌عنوان یک متخصص حوزهٔ خانواده تاچه‌اندازه به مسئلهٔ هوش زوجین پرداخته‌اید؟

۶ ـ جهت ارتقای آن از چه رویکردی استفاده کرده‌اید؟

۷ ـ جهت طراحی برنامهٔ آموزش براساس ابعاد هوش جهت ارتقای سازگاری زناشویی چه پیشنهادی دارید؟

۸ ـ به‌نظر شما کدام بُعد هوش و کدام مؤلفهٔ آن جهت اولین گام برنامهٔ آموزشی بهتر است مورد آموزش قرار گیرد؟

۹ ـ درخصوص اولویت‌بندی اهمیت ابعاد هوش در سازگاری زناشویی چه نظری دارید؟

۱۰ ـ به‌نظر شما جهت ارتقای هریک از ابعاد هوش که بر سازگاری زناشویی مؤثر است چه فنّی مناسب است؟

۱۱ ـ به‌نظر شما تکالیف زوجین جهت ارتقای ابعاد هوش به‌صورت فردی باشد یا گروهی؟

۱۲ ـ محتوای آن چگونه باشد؟

سؤالات برای زوجین به‌صورت زیر بود.

۱ ـ به‌نظر شما برای غلبه بر مشکلات زندگی زناشویی باید چگونه عمل کرد؟

۲ ـ واکنش شما وقتی در زندگی زناشویی تصمیمی می‌گیرید و نتیجهٔ آن اشتباه از آب در می‌آید، چیست؟

۳ ـ توانایی در یافتن معنا و هدف زندگی چگونه به شما کمک می‌کند با موقعیت‌های تنش‌زای زندگی سازگاری یابید؟

۴ ـ در موقعیت‌های دشوار زندگی زناشویی چگونه احساس آرامش خود را حفظ می‌کنید؟

سپس شرکت‌کنندگان در بحث‌های گروهی با حداکثر تنوع از نظر تحصیلات، سن، موقعیت‌های اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی انتخاب شدند. لازم به ذکر است تعهدات اخلاقی به‌منظور حفظ حقوق مشارکت‌کنندگان مدنظر قرار گرفت و درنهایت بسته پس از کدگذاری و مقوله‌بندی با نرم‌افزار مکس‌کیودا، تدوین و طراحی شد. باتوجه به نوع پژوهش، روش استفاده‌شده از نوع هدفمند و به‌صورت گلولهٔ برفی با استفاده از نرم‌افزار مکس‌کیودا۲۰ بود. این روشی است که واحدهای نمونه نه‌تنها اطلاعاتی دربارهٔ خود بلکه دربارهٔ واحدهای دیگر جامعه نیز ارائه می‌دهند. ازآنجاکه هدف، جمع‌آوری اطلاعات با کیفیت قابل اتکا است، نمونه‌هایی انتخاب شدند که غنی باشند و بتوانند تصویر مطمئنی از پدیدهٔ مطالعه‌شده ارائه کنند. در پژوهش‌های کیفی تعداد نمونه با معیار اشباع نظری تعیین می‌شود؛ یعنی وقتی پژوهشگر به این نتیجه می‌رسد که انجام مصاحبهٔ بیشتر، اطلاعات بیشتر را در اختیار وی قرار نمی‌دهد و صرفاً تکرار اطلاعات قبلی است، در این حالت پژوهشگر جمع‌آوری اطلاعات را متوقف می‌کند.

روش رسیدن به الگوی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش در پژوهش حاضر عبارت بود از: ۱. مطالعهٔ تحقیقات مرتبط با سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش؛ ۲. تعیین مؤلفه‌های سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش براساس مطالعات؛ ۳. طراحی سؤالات مصاحبه براساس مطالعات و ارسال به اساتید برای ارائهٔ نظرات تخصصی؛ ۴. انتخاب نمونه برای اجرای مصاحبه؛ ۵. تحلیل محتوای مصاحبه‌ها به‌منظور استخراج مؤلفه‌های سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش؛ ۶. طراحی الگوی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش براساس نتایج مطالعات و مصاحبه‌ها.

۳ یافته‌ها

در این پژوهش ده نفر از اساتید دانشگاه رازی و دانشگاه آزاد اسلامی کرمانشاه در گروه روان‌شناسی و مشاوره، شرکت داشتند. ازطریق روش اشباع نظری به‌تعداد ده نفر با نظر خبرگان و صاحب‌نظران و نیز تعداد چهل نفر از زوجین مصاحبهٔ نیمه‌ساختاریافته انجام شد و الگوی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش طراحی گردید.

[1]. معادل فارسی تایپ کردن.

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-10-23]

جدول ۱. اطلاعات جمعیت‌شناختی حجم نمونه

ردیف	تحصیلات	رشته	شرح شغل	مکان فعالیت
۱	دکتری	روان‌شناسی	استادیار	دانشگاه رازی کرمانشاه
۲	دکتری	روان‌شناسی	دانشیار	دانشگاه آزاد اسلامی کرمانشاه
۳	دکتری	مشاورهٔ خانواده	استادیار	دانشگاه رازی کرمانشاه
۴	دکتری	روان‌شناسی	هیئت‌علمی	دانشگاه رازی کرمانشاه
۵	دکتری	روان‌شناسی	هیئت‌علمی	دانشگاه رازی کرمانشاه
۶	دکتری	مشاورهٔ خانواده	دانشیار	دانشگاه رازی کرمانشاه
۷	دکتری	مشاورهٔ خانواده	دانشیار	دانشگاه رازی کرمانشاه
۸	دکتری	روان‌شناسی	هیئت‌علمی	دانشگاه رازی کرمانشاه
۹	دکتری	روان‌شناسی	دانشیار	دانشگاه آزاد اسلامی کرمانشاه
۱۰	دکتری	مشاورهٔ خانواده	دانشیار	دانشگاه رازی کرمانشاه

مضمون‌ها و زیرمضمون‌ها در زیر به‌طور خلاصه آمده است.

ـ مضمون و زیرمضمون‌های هوش هیجانی:

- حل مسئله شامل: گام‌به‌گام پیش‌رفتن برای غلبه بر مشکلات زندگی زناشویی، انتخاب بهترین راه‌حل ممکن هنگام تلاش برای حل مشکلی در زندگی زناشویی، ابتدا دست نگه‌داشتن و فکرکردن هنگام مواجهه با یک مشکل.
- شادمانی شامل: اهل شوخی بودن، راضی‌بودن از زندگی خویش، دشوارنبودن خندیدن.
- تحمل فشار روانی شامل: تحمل فشارهای زندگی، احساس آرامش در شرایط دشوار زندگی زناشویی، دشواری رویارویی با مسائل ناخوشایند زندگی.
- خودآگاهی هیجانی شامل: دشوارنبودن فهمیدن احساسات خود و همسر.
- خوش‌بینی شامل: داشتن انگیزه حتی در موقعیت‌های دشوار، اطمینان به توانایی خویش برای مقابله با دشوارترین مسائل زندگی.
- انعطاف‌پذیری شامل: دشوارنبودن تغییر در زندگی زناشویی.
- روابط بین‌فردی شامل: همراهی با همسر در زندگی زناشویی، داشتن روابط صمیمی با خود و دوستان، داشتن رابطهٔ صمیمی با همسر.
- مسئولیت‌پذیری اجتماعی شامل: توانایی کمک به همسر خویش و احترام به همسر.
- همدلی شامل: حساس‌بودن به احساسات همسر، خودداری از جریحه‌دارکردن احساسات همسر، توجه به همسر، توانایی درمیان‌گذاشتن زندگی خصوصی خود با همسر، توانایی درک احساسات همسر.

ـ مضمون و زیرمضمون‌های هوش اخلاقی:

- راستگویی: اعتراف به مشکلات در زندگی زناشویی، پذیرش اشتباهات و شکست‌ها و کمک به دیگران در کنار سایر کارها.
- استقامت و پافشاری برای حق(ایستادگی برای حق): توانایی بخشیدن و فراموش کردن، حتی زمانی‌که همسر خطایی جدی انجام داده.
- قبول مسئولیت برای خدمت به دیگران: توانایی درس گرفتن از اشتباهات در زندگی زناشویی به‌عنوان فرصتی برای بهبود عملکرد، توجه به نیازهای رشدی و پیشرفت همسر خود، دلسوز و مهربان بودن.
- توانایی در بخشش اشتباهات خود: محرم اسرار بودن برای همسر خود و درمیان گذاشتن اشتباهات خود با همسر.
- توانایی در بخشش اشتباهات دیگران: حمایت از همسر خود، توانایی بخشش اشتباهات خویش، اعتماد داشتن به همسر.

ـ مضمون و زیرمضمون هوش معنوی شامل:

- تولید معنای شخصی: توانایی در یافتن معنا و هدف زندگی و داشتن هدف و دلیل برای معنای زندگی (وقتی دچار شکستی می‌شوم، باز هم قادرم در آن شکست، معنایی بیابم و متناسب با هدفم در زندگی می‌توانم تصمیم بگیرم).

در جدول ۲ مؤلفه‌های بُعد هوش هیجانی بستهٔ آموزشی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش بیان شده است.

جدول ۲. مؤلفه‌های بُعد هوش هیجانی بستهٔ آموزشی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش

کد فرعی (کد باز)	کد اصلی (کد محوری)
برای غلبه بر مشکلات زندگی زناشویی؛ تلاش برای حل مشکل در زندگی زناشویی؛ دست نگه‌داشتن و فکرکردن	حل مسئله
اهل شوخی و شوخ‌طبعی؛ رضایت از زندگی؛ راحت خندیدن و لذت از زندگی	شادمانی
تحمل فشارهای زندگی؛ احساس آرامش در شرایط دشوار زندگی زناشویی؛ رویارویی با مسائل ناخوشایند زندگی؛ تنیدگی و سختی‌ها و ناملایمات زندگی	تحمل فشار روانی

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-10-23]

توانایی درک احساسات خویش و دیگران؛ برداشت صحیح از امور زندگی؛ درمیان‌گذاشتن احساسات عمیق خویش با دیگران	خودآگاهی هیجانی
انگیزهٔ ادامهٔ کار حتی در موقعیت‌های دشوار؛ اطمینان به خویش برای مقابله با دشوارترین مسائل	خوش‌بینی
دشواری در سازگاری اگر در زندگی زناشویی مجبور به ترک وطنم باشم؛ راحت‌بودن تغییر در زندگی	انعطاف‌پذیری
همراهی با همسر؛ روابط صمیمی با دوستان؛ ارتباط مطلوب با همسر	روابط بین‌فردی
لذت‌بردن از کمک‌کردن به همسر؛ احترام به همسر	مسئولیت‌پذیری اجتماعی
حساس‌بودن به احساسات همسرم	همدلی

براساس نتایج حاصل از کدگذاری، مؤلفه‌های اصلی شامل حل مسئله، شادمانی، تحمل فشار روانی، خودآگاهی هیجانی، خوش‌بینی، انعطاف‌پذیری، روابط بین‌فردی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و همدلی بود. در جدول ۳ مؤلفه‌های بُعد هوش اخلاقی بستهٔ آموزشی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش بیان شده است.

براساس نتایج حاصل از کدگذاری، مؤلفه‌های هوش اخلاقی شامل صداقت و راست‌گویی، استقامت و پافشاری برای حق (ایستادگی برای حق)، قبول مسئولیت برای خدمت به دیگران، توانایی در بخشش اشتباهات خود و توانایی در بخشش اشتباهات دیگران بود.

جدول ۳. مؤلفه‌های بُعد هوش اخلاقی بستهٔ آموزشی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش

کد فرعی (کد باز)	کد اصلی (کد محوری)
اعتراف به اشتباهات خویش در زندگی زناشویی؛ پذیرش اشتباهات و شکست‌ها؛ کمک به همسر و دیگران در انجام کارها؛ تأثیر دعا و نیایش	صداقت و راست‌گویی
قادر به بخشیدن و فراموش‌کردن؛ تلاش برای رسیدن به حقیقت	استقامت و پافشاری برای حق (ایستادگی برای حق)
درس‌گرفتن اشتباهات در زندگی زناشویی به‌عنوان فرصتی برای بهبود عملکرد؛ توجه به نیازهای رشدی و پیشرفت همسر؛ درک همسر اگر خطایی کند	قبول مسئولیت برای خدمت به دیگران
محرم راز دانستن همسر خویش؛ درمیان‌گذاشتن اشتباهات خویش با همسر؛ مقصر ندانستن همسر یا شرایط زندگی اگر کارها خوب پیش نرود	توانایی در بخشش اشتباهات خود
حمایت از همسر برای رسیدن به اهدافش	توانایی در بخشش اشتباهات دیگران

در جدول ۴ مؤلفه‌های بُعد هوش معنوی بستهٔ آموزشی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش بیان شده است.

جدول ۴. مؤلفه‌های بُعد هوش معنوی بستهٔ آموزشی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش

کد فرعی (کد باز)	کد اصلی (کد محوری)
توانایی‌ام در یافتن معنا و هدف زندگی و سازگاری با موقعیت‌های استرس‌زای زندگی؛ ساختن هدف و دلیل برای ادامهٔ زندگی معنایابی شکست در زندگی زناشویی تصمیم‌گیری متناسب با هدف در زندگی آشنایی با مهارت‌های تصمیم‌گیری مهارت نه گفتن	تولید معنای شخصی

باتوجه به عقیدهٔ صاحب‌نظران مؤلفه‌های بُعد هوش معنوی بستهٔ آموزشی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش شامل تولید معنای شخصی در زندگی بود.

جدول ۵ الگوی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش در زوجین سازگار و ناسازگار را نشان می‌دهد.

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-10-23]

جدول ۵. الگوی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش در زوجین سازگار و ناسازگار

جلسه	عنوان جلسه	هدف	محتوا	فن و شیوه	تکلیف
اول	معارفه	معرفی اعضا، بیان قوانین جلسات مانند احترام به یکدیگر، گوش‌دادن، رازداری، حضور منظم در جلسات، بیان اهداف جلسات	ابتدا آموزش‌دهنده خود را معرفی کرد و سپس قوانین گروه را مشخص ساخت. پس از آن اهداف جلسات و طول هر جلسه و چگونگی برگزاری جلسات را بیان کرد. در پایان از زوجین خواست خود را به‌طور کامل معرفی کنند و به قوانین گروه پایبند بمانند.	سخنرانی انگیزشی	از زوجین خواسته شد در منزل یک‌بار دیگر به مرور قوانین بپردازند و اگر موافق هستند تعهدنامه درخصوص پایبندی به قوانین را در نظر بگیرند و آن در جلسهٔ بعدی همراه بیاورند.
دوم	خودآگاهی	آموزش زوجین درخصوص شناخت و درک نیازها، نقاط ضعف ،توانمندی‌ها، استعدادها، اهداف و نیازها	ابتدا به زوجین دربارهٔ مفهوم اهداف، نیازها، علایق، امکانات، نقاط ضعف و قوت باورها، ارزش‌ها آموزش داده شد تا خود را بشناسند. سپس وقت مشخصی به زوجین داده شد تا لیستی از افکار، احساسات، ویژگی‌ها و نقاط قوت و ضعف، اهداف، نیازها و خواسته‌های خود تهیه کنند و آن را با همسرشان به‌اشتراک بگذارند و هر فرد ابتدا خود و سپس دربارهٔ همسرش صحبت کند.	بارش فکری، ثبت و یادداشت‌برداری	از اعضا خواسته شد در منزل با همسر خود دربارهٔ آنچه امروز آموختند، صحبت کنند و دوباره روبه‌روی یکدیگر خود را به‌طور کامل معرفی کنند تا یکدیگر را بهتر بشناسند.
سوم	حل مسئله	آشنایی زوجین با مراحل پنج‌گانهٔ حل مسئله شامل درک احساسات، درک انگیزه‌ها، راه‌حل جایگزین، درک عواقب کارها، برنامه‌ریزی متوالی	درمانگر مراحل حل مسئله را برای زوجین بیان کرد و از زوجین خواست باتوجه به هر مرحله از مراحل حل مسئله موقعیتی را مثال بزنند. ازطریق بیان داستان‌های متفاوت و با استفاده از تکنیک بارش مغزی از افراد خواسته شد نظر خود را درخصوص هر موقعیت بیان کنند و ببینند تا چه اندازه از حل مسئله در زندگی شخصی خود بهره می‌برند.	بارش فکری، قصه‌گویی، چارچوب‌دهی مجدد، ایفای نقش	از اعضا خواسته شد در منزل سعی کنند با خودآگاهی به بررسی موقعیت‌های پیش رو در زندگی روزمره و هفتگی خود بپردازند و موقعیت‌هایی را یادداشت کنند که به‌ترتیب از راه‌حل جایگزین، درک عواقب کارها و برنامه‌ریزی متوالی استفاده کردند و جلسهٔ بعد همراه بیاورند.
چهارم	شناخت هیجان‌ها	شناسایی تجربه‌های هیجانی خود و شناسایی میزان آسیب‌پذیری هیجانی خود	راجع به عملکرد هیجان‌ها در فرایند سازگاری انسان و فواید آن، نقش هیجان‌ها در برقرارکردن ارتباط با دیگران و تأثیرگذاری روی آن‌ها و همچنین سازمان‌دهی و برانگیزاندن رفتار انسان بین اعضا گفت‌وگویی صورت گرفت و مثال‌هایی از تجربه‌های واقعی آن‌ها مطرح شد. از اعضا خواسته شد در موقعیتی خاص قرار بگیرند و تجربهٔ انواع و شدت هیجان‌هایی را که درک می‌کنند، یادداشت نمایند؛ مثلاً وضعیت خود را از لحاظ تجربهٔ هیجان خشم، ترس و نگرانی، غم، تنفر و شادی در مقیاس صفر تا ۱۰ درجه‌بندی کنند، سطح برانگیختگی هیجانی خود را درقبال شدت رویداد برانگیزانندهٔ هیجان و زمان پایان‌یافتن برانگیختگی خود را درقبال زمان پایان‌یافتن رویداد (منبع هیجانی)، ارزیابی کنند.	چارچوب‌دهی مجدد، ثبت و یادداشت‌برداری، ایفای نقش	از اعضا خواسته شد در طول این هفته در موقعیت‌های واقعی زندگی خود انواع و شدت هیجان‌هایی را که درک می‌کنند، یادداشت نمایند؛ مثلاً وضعیت خود را از لحاظ تجربهٔ هیجان خشم، ترس و نگرانی، غم، تنفر و شادی در مقیاس صفر تا ۱۰ درجه‌بندی کنند، سطح برانگیختگی هیجانی خود را درقبال شدت رویداد برانگیزانندهٔ هیجان و زمان پایان‌یافتن برانگیختگی خود را درقبال زمان پایان‌یافتن رویداد (منبع هیجانی)، ارزیابی کنند و هفتهٔ بعد همراه بیاورند.
پنجم	مدیریت هیجان	شناسایی راهبردهای تنظیمی خود	این بخش شامل دو فعالیت بود. الف. افراد در همان فرم ارزیابی هیجانی، روش‌های مؤثر در کاهش شدت و طول پاسخ هیجانی خود را معرفی و میزان تأثیر	ثبت و یادداشت‌برداری، چارچوب‌دهی مجدد	از اعضای گروه خواسته شد در طول هفتهٔ آینده به تکمیل فرم گزارشات روزانهٔ هیجان‌های خود بپردازند؛ با

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-10-23]

			این روش‌ها را درجه‌بندی کردند. ب. هریک از افراد به تهیهٔ فهرست مهارت‌های فردی خود در تسکین و تنظیم هیجانات پرداختند و این فهرست را براساس میزان تأثیر روی پاسخ‌های هیجانی خود درجه‌بندی کردند.		این تفاوت که در این هفته، روی مهارت‌های فردی خود در تغییر و تنظیم هیجاناتشان تمرکز داشته باشند. به‌علاوه به این سؤال پاسخ دهند که از بین مهارت‌های تنظیم هیجانی که معمولاً به‌کار می‌برند، کدام‌یک در بهبود عملکرد هیجانی آن‌ها مفید بوده است.
ششم	روابط بین‌فردی	ارتقای مهارت ارتباط‌های کلامی و غیرکلامی در افراد	به اعضا درخصوص چگونگی برقراری ارتباطی مؤثر و تقویت روابط بین‌فردی مهارت‌هایی آموزش داده شد؛ مانند گوش‌کردن به‌صورت فعال و صبورانه، ارتباط چشمی، گفتن خلاصه‌ای از صحبت‌های فرد مقابل، نگاه‌کردن به مخاطب به‌صورت مشتاقانه، داشتن لبخند طبیعی بر لب، تکان‌دادن سر به‌عنوان تأیید صحبت، استفاده از جملات و سؤالاتی مانند دیگه چی؟ واقعاً؟ چه جالب! آره می‌دونم چی می‌گی! منسجم حرف‌زدن و پراکنده‌گویی‌نکردن، صحبت‌کردن به‌صورت بی‌طرفانه و بدون‌قضاوت و پیش‌داوری.	چارچوب‌دهی مجدد، بارش فکری، گوش‌دادن فعال، ثبت و یادداشت‌برداری	از اعضا خواسته شد در منزل نمونه‌هایی از فعالیت‌ها و مهارت‌های استفادشده برای بهبود رابطهٔ خود را یادداشت کنند.
هفتم	مهربانی و همدلی	آشناکردن زوجین با روش‌های ایجاد و تقویت فضیلت‌های مهربانی و همدلی	درخصوص آشنایی با فضائل اخلاقی شامل مهربانی و همدلی آموزش‌های زیر به زوجین داده شد. ـ تدریس معنا و ارزش مهربانی. ـ ایجاد آستانهٔ تحمل صفر برای زشتی و بدی. ـ تشویق مهربانی و خاطرنشان شدن تأثیرات مثبت آن. همدلی: تشخیص احساسات و علایق افراد و نیز مفهومی اخلاقی قوی است که فرد را وادار می‌سازد به‌درستی رفتار کند؛ به‌دلیل آنکه می‌تواند، رنج‌های عاطفی را در دیگران تشخیص دهد. همین مسئله او را از رفتار ظالمانه باز می‌دارد و شامل این مراحل است. ـ پرورش آگاهی. ـ افزایش حساسیت به احساسات دیگران. ـ همدلی با دیدگاه اشخاص دیگر. سپس آموزش درخصوص موضوعات زیر صورت گرفت. ـ احساس تعهد در راستای ایجاد و پرورش این فضیلت. ـ میزان اهمیت پرورش این فضیلت، برای زوجین. ـ احساس نیاز به شکل‌دادن رفتارهای اخلاقی و ترس از ایجاد اخلاق‌های زشت در فرزندان خود.	چارچوب‌دهی مجدد، ثبت و یادداشت‌برداری	از اعضا خواسته شد مطالعهٔ کتاب، مشاهدهٔ فیلم و ثبت رفتارهای اخلاقی خود در هفته را انجام دهند.

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-10-23]

			ـ انتظار رفتار اخلاقی ازطرف مقابل منوط به انجام رفتار اخلاقی از جانب خود اوست. ـ بحث در این خصوص که اعضای خانواده با خواندن کتاب‌های اصول اخلاقی یاد نمی‌گیرند چگونه افراد بااخلاقی شوند، بلکه تنها با انجام کارهای خوب، این امر را می‌آموزند، تشویق اعضا به‌منظور کمک برای ایجاد تغییر در دنیای خود و یاری درجهت درک و تشخیص نتیجهٔ مثبت عمل خود روی حالات دیگران، تمرین نمونه‌ای عملی درخصوص این فضیلت ازطریق ایفای نقش		
هشتم	صداقت و درستکاری	آشناکردن زوجین با روش‌های ایجاد و تقویت فضیلت‌های صداقت و درستکاری	آموزش زوجین درخصوص مفهوم درستکاری و صداقت صورت گرفت. درستکاری و صداقت عبارت است از ایجاد هماهنگی بین آنچه فرد به آن معتقد است و آنچه به آن عمل می‌کند، انجام آنچه می‌داند درست است و گفتن حرف راست در تمام زمان‌ها و اینکه فرد دارای هوش اخلاقی بیشتر، به‌شیوه‌ای عمل می‌کند که با اصول و عقایدش سازگار باشد. بیان نمونه‌هایی از این فضیلت ازطریق داستان‌گویی و اشاره به تأثیرات مثبت این فضیلت در زندگی مشترک. سپس آموزش درخصوص موضوعات زیر صورت گرفت. ـ احساس تعهد درراستای ایجاد و پرورش این فضیلت. ـ میزان اهمیت پرورش این فضیلت، برای زوجین. ـ احساس نیاز به شکل‌دادن رفتارهای اخلاقی و ترس از ایجاد اخلاق‌های زشت در فرزندان خود. ـ انتظار رفتار اخلاقی ازطرف مقابل منوط به انجام رفتار اخلاقی از جانب خود اوست. ـ بحث در این خصوص که اعضای خانواده با خواندن کتاب‌های اصول اخلاقی یاد نمی‌گیرند چگونه افراد بااخلاقی شوند، بلکه تنها با انجام کارهای خوب، این امر را می‌آموزند، تشویق اعضا به‌منظور کمک برای ایجاد تغییر در دنیای خود و یاری درجهت درک و تشخیص نتیجهٔ مثبت عمل خود روی حالات دیگران، تمرین نمونه‌ای عملی درخصوص این فضیلت ازطریق ایفای نقش.		از اعضا خواسته شد مطالعهٔ کتاب، مشاهدهٔ فیلم و ثبت رفتارهای اخلاقی خود در هفته را انجام دهند.
نهم	بخشش	آشناکردن زوجین با روش‌های ایجاد و تقویت فضیلت بخشش	آموزش زوجین درخصوص مفهوم بخشش صورت گرفت. بخشش عبارت است از آگاهی از عیوب خود و تحمل اشتباه‌های دیگران و اشاره به تأثیرات مثبت بخشش در سازگاری و کاهش تعارضات زوجین ازطریق مثال‌زدن و بیان نمونه‌هایی از آن و به‌خصوص اشاره به بیان هدف خداوند از	سخنرانی، ایفای نقش، بارش فکری	از اعضا خواسته شد مطالعهٔ کتاب، مشاهدهٔ فیلم و ثبت رفتارهای اخلاقی خود در هفته را انجام دهند.

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-10-23]

			آفرینش جهان در کتاب آسمانی قرآن که بخشندگی اوست، بیان روایات و احادیث معتبر مربوط برای تثبیت مفهوم بخشش. سپس آموزش درخصوص موضوعات زیر انجام شد. ـ احساس تعهد درراستای ایجاد و پرورش این فضیلت. ـ میزان اهمیت پرورش این فضیلت، برای زوجین. ـ احساس نیاز به شکل‌دادن رفتارهای اخلاقی و ترس از ایجاد اخلاق‌های زشت در فرزندان خود. ـ انتظار رفتار اخلاقی ازطرف مقابل منوط به انجام رفتار اخلاقی از جانب خود اوست. ـ بحث در این خصوص که اعضای خانواده با خواندن کتاب‌های اصول اخلاقی یاد نمی‌گیرند چگونه افراد بااخلاقی شوند، بلکه تنها با انجام کارهای خوب، این امر را می‌آموزند، تشویق اعضا به‌منظور کمک برای ایجاد تغییر در دنیای خود و یاری درجهت درک و تشخیص نتیجهٔ مثبت عمل خود روی حالات دیگران، تمرین نمونه‌ای عملی درخصوص این فضیلت ازطریق ایفای نقش.		
دهم	معنایابی زندگی	ـ درک حضور خداوندی در زندگی معمولی. ـ درک زیبایی‌های هنری و طبیعی و ایجاد حس قدردانی و تشکر. ـ داشتن ذوق عشق و عرفان که در آن عشق به وصال منشأ دانش است نه استدلال و قیاس. ـ داشتن هوش شاعرانه برای فهمیدن معنای نهفته در قطعهٔ شعری. ـ معنابخشی به فعالیت‌های روزمرهٔ زندگی و سپاسگزاری از خالق.	آموزش زوجین درخصوص ابعاد هوش معنوی با تأکید بر معنایابی در زندگی و آشناکردن زوجین با مفهوم پنهان عبارات و تصاویر ورای معنای ظاهری آن و آموزش درخصوص روش‌های ارتباط با معنا و خالق هستی و سپاسگزاری از خالق و زندگی در لحظه، صورت گرفت.	سخنرانی انگیزشی، بارش فکری، الگودهی	از اعضا خواسته شد، خواندن قطعه‌ای شعر و یادداشت معنایی که از آن می‌فهمند، یادداشت آنچه به زندگی ما معنا می‌دهد، خواندن دعا (دعا برای سلامتی همسر و فرزندان و خانوادهٔ سعادتمند)، خواندن قرآن و شکرگزاری را انجام دهند.

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-10-23]

۴ بحث

هدف از انجام پژوهش حاضر طراحی و تدوین الگوی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش در زوجین سازگار و ناسازگار شهر کرمانشاه بود. در پژوهش حاضر براساس نتایج حاصل از کدگذاری، مؤلفه‌های اصلی الگوی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش هیجانی شامل حل مسئله، شادمانی، تحمل فشار روانی، خودآگاهی هیجانی، خوش‌بینی، انعطاف‌پذیری، روابط بین‌فردی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و همدلی بود. همچنین براساس نتایج حاصل از کدگذاری، مؤلفه‌های بُعد هوش اخلاقی عبارت بود از: صداقت و راست‌گویی؛ استقامت و پافشاری برای حق (ایستادگی برای حق)؛ قبول مسئولیت برای خدمت به دیگران؛ توانایی در بخشش اشتباهات خود؛ توانایی در بخشش اشتباهات دیگران. باتوجه به عقیدهٔ صاحب‌نظران، مؤلفه‌های بُعد هوش معنوی بستهٔ آموزشی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش شامل تولید معنای شخصی در زندگی بود. در تبیین این نتایج می‌توان گفت، الگوی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش، به‌عنوان رویکردی مبتنی‌بر مطالعهٔ هوش و ارتباطات زناشویی استفاده می‌شود. این الگو براساس تئوری هوش چندگانه طراحی شده است که بیان می‌کند هوش انسان را در چند بُعد متفاوت می‌سنجد. ابعاد هوش انسان شامل مهارت‌های کمیاب، هوش هیجانی، هوش اخلاقی و هوش معنوی است. در الگوی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش، هریک از این ابعاد هوش در رابطهٔ زناشویی به‌عنوان عوامل مؤثر در سازگاری ازدواج بررسی می‌شود. مهارت‌های کمیاب شامل توانایی‌های فردی مثل خودنظمی، تجدیدنظر، قضاوت مثبت و حل مسئله است. هوش هیجانی شامل توانایی‌های ارتباطی، تحمل نافرمانی، تعاملات اجتماعی و تنظیم هیجان است. هوش هیجانی شامل توانایی ارتباط با دیگران، توانایی تعاون، تحمل تضادها و رشد در کنترل خشونت و هوش اخلاقی توانایی تحلیل و درک درونی و پذیرش تغییرات است. در این الگو، افراد با استفاده از ارزیابی هوش خود و فردی همسرشان، می‌توانند از خصوصیات و مهارت‌های هوشی خود و همسرشان بیشتر آگاه شوند و درنتیجه راهکارهای مؤثری را برای بهبود سازگاری زناشویی خود ایجاد کنند؛ به‌طورکلی، الگوی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش به افراد کمک می‌کند تا مهارت‌ها و توانمندی‌های هوشی خود را برای ایجاد رابطه‌ای سالم و موفق در زندگی زناشویی بهینه‌سازی کنند.

در تبیین نتایج پژوهش می‌توان گفت، نقش هوش هیجانی در سازگاری زوجین نشانهٔ تأیید بزرگی بر مدعای گلمن است که هوش هیجانی را رمز بقای ازدواج می‌داند (۲۵)؛ همچنین تأکید مجددی بر صحت نتایج و تبیین‌های به‌دست‌آمده درخصوص ارزش ویژهٔ مفهوم هوش هیجانی است. در پژوهش‌هایی که ارتباط بین هوش هیجانی و ثبات ازدواج را بررسی کردند، مؤثربودن هوش هیجانی در ازدواج نشان داده شد (۲۶). چیکش و همکاران نیز به بررسی رابطهٔ هوش هیجانی و کیفیت زناشویی پرداختند که با نتایج پژوهش حاضر همسوست (۲۷)؛ بنابراین نقش هوش هیجانی در سازگاری زناشویی را این‌گونه می‌توان تبیین کرد که زوجین صرف‌نظر از سن و جنس، درک عاطفی، همدلی، پشتکار، کنترل عاطفی و انگیزه را به یکدیگر نشان می‌دهند (۲۸) و در روابط خود با یکدیگر قادر هستند احساس منفی را به احساس مثبت و احساس ناسالم را به احساس سالم تبدیل کنند. به‌علاوه هوش هیجانی زیاد زوج‌ها می‌تواند ناشی‌از توانایی آن‌ها در تحمل استرس و کنارآمدن با موقعیت‌های چالش‌برانگیز در روابط زناشویی باشد. درواقع این افراد دارای مهارت بیشتری درزمینهٔ مدیریت مشکلات عاطفی هستند و درنتیجه تجربهٔ مشکلات زناشویی کمتری دارند؛ به‌عبارتی میزان سازگاری زناشویی در این زوجین زیاد است و این زوج از ازدواج خود بسیار راضی هستند؛ بنابراین، مهم است که زوجین به هوش هیجانی خود توجه کنند تا روابط رضایت‌بخش را در ازدواج خود ارتقا بخشند.

در تبیین نقش هوش معنوی در سازگاری زناشویی می‌توان گفت، یاد خدا انسان را با محیط سازگار می‌کند و سبب تقویت ایمان، عشق و علاقه به خدا، توکل، وصف صدر، صبر، حیا و عفت می‌شود. این اعتقاد وجود دارد که در افراد با معنویت بیشتر، رضایت کلی از زندگی زناشویی بیشتر است (۲۹). هوش معنوی زیربنای باورهای فرد است که بر عملکرد او تأثیر می‌گذارد؛ به‌گونه‌ای که شکل واقعی زندگی را شکل می‌دهد. هوش معنوی باعث افزایش رضایت فرد از زندگی زناشویی می‌شود. رضایت زناشویی، از عوامل بسیار مهم مؤثر بر سلامت به‌شمار می‌رود. رضایت زناشویی، از شاخص‌های بسیار مهم رضایت از زندگی است که براساس سلامت روان، رضایت از زندگی و حتی درآمد، موفقیت تحصیلی و رضایت شغلی زوجین تحت‌تأثیر قرار می‌گیرد. ازسوی‌دیگر ناسازگاری در روابط زوجین موجب اختلال در روابط اجتماعی، گرایش به انحرافات اجتماعی و افول ارزش‌های فرهنگی زن و شوهر می‌شود. تحقیقات نشان داد، باورها، مناسک و تعهدات مذهبی با پیامدهای مثبتی مانند بهبود کیفیت زندگی، رفاه، سلامت جسمی و روانی، رضایت زناشویی و زندگی پایدار و عملکرد مثبت مرتبط هستند (۳۰). باورهای دینی و اعتقادات مذهبی بر همهٔ ابعاد زندگی انسان ازجمله روابط خانوادگی تأثیر می‌گذارد. رضایت زناشویی، از عوامل بسیار مهم تعیین‌کنندهٔ عملکرد سالم نهاد خانواده است. آلبرت الیس[1] رضایت زناشویی را نتیجهٔ مبادلهٔ رفتارهای پاداش‌دهنده می‌داند. این نظریه‌پرداز رضایت زناشویی را لذتی می‌داند که زوجین باتوجه به تمام جوانب ازدواجشان تجربه می‌کنند. نگرش مذهبی، در روابط زناشویی مؤثر است؛ زیرا دین حاوی رهنمودهایی برای زندگی است و سیستمی از باورها و ارزش‌ها را ارائه می‌دهد که این ویژگی‌ها بر زندگی زناشویی تأثیر می‌گذارد. به‌نظر می‌رسد هوش معنوی می‌تواند حفظ‌کننده و پیش‌بینی‌کنندهٔ رضایت زناشویی باشد؛ بنابراین نیاز به بازسازی گسترده در حوزهٔ نهادهای اعتقادی حاکم بر جامعه احساس می‌شود و معنویت درونی‌شده همواره عاملی خلاقانه، کنترل‌کننده و هدایت‌کننده برای سلامت روان و لذت‌بردن از زندگی بوده است. درنهایت می‌توان گفت، فردی که از هوش معنوی استفاده می‌کند، برای تجربیات منفی که بانی بیماری‌های روح و روان می‌شود، معنایی پیدا می‌کند و از رنج آن‌ها در امان می‌ماند یا رهایی می‌یابد.

[1]. Albert Ellis

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-10-23]

معنویت به فرد کمک می‌کند معنا و هدفی در زندگی بیابد و با دیگران ارتباط عمیق‌تری برقرار سازد و درنهایت سازگاری زناشویی خود را افزایش دهد.

در تبیین نقش هوش اخلاقی در سازگاری زناشویی می‌توان گفت، اخلاق نقش مهمی در زندگی زناشویی زوجین ایفا می‌کند. ازدواج و تشکیل خانواده یکی از کمالات و از ارزش‌های مهم‌تر اخلاقی است؛ یعنی علت تشکیل نهاد خانواده، حفظ و تکامل ارزش‌های انسانی است (۳۱). از مبانی تربیتی در روابط زن و شوهر تمایل فطری به معنویت است (۳۲). لنیک و کیل معتقد بودند، هوش اخلاقی شامل عمل‌کردن مبتنی‌بر اصول، وفای به عهد، مسئولیت‌پذیری برای تصمیمات شخصی، اقرار به اشتباهات و شکست‌ها، قبول مسئولیت برای خدمت به دیگران، فعالانه علاقه‌مندبودن به دیگران، توانایی در بخشش اشتباهات خود و توانایی در بخشش اشتباهات دیگران است که وجود این خصوصیات اخلاقی در زوجین تأثیر بسزایی در بهبود روابط زناشویی آن‌ها دارد و منجربه افزایش سازگاری زناشویی می‌شود (۳۳). زوجینی که مفاهیم و اصول اخلاقی را مبنای رفتارهای خود قرار می‌دهند، برپایهٔ همین مفاهیم، خواهان ایجاد رضایت زناشویی بیشتر در رابطه‌های زوجی هستند. به‌بیانی‌دیگر، آشکار است که پیروی از اصول اخلاقی چون همدردی، هشیاری، خودکنترلی، توجه و احترام، مهربانی، انصاف و صبر اثرات درخورتوجهی بر رابطه‌های بین‌فردی به‌ویژه رابطه‌های زوجی دارد؛ بنابراین نگرش‌های اخلاقی در روند زندگی موجب تسهیل و بهبود رابطه‌ها و افزایش سازگاری زناشویی می‌شود.

محدودیت‌هایی در این پژوهش وجود داشت؛ ازجمله اجرا فقط روی زوجین سازگار و ناسازگار شهر کرمانشاه بود که تعمیم نتایج را به زوجین سایر شهرها با محدودیت مواجه می‌سازد. پیشنهاد می‌شود الگوی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر ابعاد هوش بر سایر جنبه‌های هوش مانند هوش فرهنگی، زیبایی‌شناختی و متغیرهای دیگر مانند عملکرد خانواده، بخشودگی زناشویی و صمیمیت زناشویی نیز بررسی شود و مقایسهٔ نتایج با پژوهش حاضر صورت گیرد.

۵ نتیجه‌گیری

در سال‌های اخیر کمک به زوجین برای بهبود روابط زناشویی خود با استفاده از روش‌های مختلف درمان مدنظر قرار گرفته است. در این پژوهش الگوی سازگاری زناشویی مبتنی‌بر هوش بررسی شد. براساس یافته‌های پژوهش نتیجه گرفته می‌شود که الگوی تدوین‌شدهٔ سازگاری زناشویی براساس هوش، یکی از نیازمندی‌های زوجین است؛ بنابراین لازمهٔ کمک به زوجین برای حل مشکلات زناشویی، شناخت عوامل و علل مؤثر بر ناسازگاری و سازگاری زناشویی است.

۶ تشکر و قدردانی

از تمامی اساتید و شرکت‌کنندگان در پژوهش که ما را یاری کردند، کمال تشکر و قدردانی را داریم.

۷ بیانیه‌ها

تأییدیهٔ اخلاقی و رضایت‌نامه از شرکت‌کنندگان

پژوهش حاضر با کد اخلاقی IR.IAU.SDJ.REC.1401.055 در دانشگاه علوم‌پزشکی کردستان به‌تصویب رسید. ملاحظات اخلاقی در این پژوهش شامل کسب رضایت‌نامهٔ کتبی از زوجین در گروه‌های مطالعه‌شده، محترم‌شمردن حقوق زوجین در رابطه با قطع یا ادامهٔ همکاری در هر مرحله از تحقیق، ذکرنشدن نام زوجین در فرم اطلاعاتی به‌منظور محرمانه‌بودن و دادن اطمینان به شرکت‌کنندگان، آماده‌کردن زوجین از لحاظ روانی برای شرکت در پژوهش و ارائهٔ توضیحات لازم به زوجین درزمینهٔ هدف تحقیق و رعایت حقوق آنان درزمینهٔ قبول یا رد مشارکت در پژوهش بود.

رضایت برای انتشار

این امر غیرقابل اجرا است.

دردسترس‌بودن داده‌ها و مواد

داده‌های پژوهش در پیوست رسالهٔ دکتری نویسندهٔ اول در دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج دردسترس است.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌کنند که هیچ‌گونه تضاد منافعی ندارند.

منابع مالی

این پژوهش با حمایت مالی سازمان یا نهادی انجام نشده و هزینه‌های آن توسط نویسندگان مقاله تأمین شده است.

References

1. Güven N. Analysis of the thesis about marital adjustment (2006–2016). International Journal of Psychology and Educational Studies. 2017;4(2):54–63. https://doi.org/10.17220/ijpes.2017.02.006
2. Murati R. Family in contemporary society. Journal of Human Sciences. 2016;13(1):510–3.
3. Arif M, Sari W. Deconstruction of the agreement in islamic marriage law. Al Ahkam. 2023;19(1):8–20. https://doi.org/10.37035/ajh.v19i1.7960
4. Abiodun K, Ogunwuyi B, Olaiya S, Araromi C. Emotional intelligence and marital satisfaction of christian couples in CAC, Nigeria. Applied Journal of Economics, Management and Social Sciences. 2022;3(3):10–6. https://doi.org/10.53790/ajmss.v3i3.59
5. Durğut S, Kısa S. Predictors of marital adjustment among child brides. Arch Psychiatr Nurs. 2018;32(5):670–6. https://doi.org/10.1016/j.apnu.2018.03.006
6. Mudhovozi P. Social and academic adjustment of first–year university students. Journal of Social Sciences. 2012;33(2):251–9. https://doi.org/10.1080/09718923.2012.11893103
7. Anyamene A, Etele AV. Relationship between emotional intelligence and marital satisfaction of male and female married teachers in anambra state. European Journal of Educational Sciences. 2020;7(3):1–16.

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-10-23]

8. Fincham FD, Beach SRH. Marriage in the new millennium: a decade in review. Journal of Marriage and Family. 2010;72(3):630–49. https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00722.x
9. Zmaczyńska–Witek B, Komborska M, Rogowska A. Emotional intelligence and marital communication among married couples at different stages of marriage. Hellenic Journal of Psychology. 2019;16(3):288–312.
10. Navabinejad S, Rostami M, Parsakia K. the mediating role of emotional intelligence in the relationship between marital conflicts and tendency to marital infidelity in couples. Journal of Assessment and Research in Applied Counseling. 2023;5(1):1–8. [Persian] http://dx.doi.org/10.52547/jarac.5.1.1
11. Ogunwuyi BO. Sexual immorality in life and ministry: prevention and remediation. Christ Apostolic Church Theological Seminary Journal. 2018;2(1):58–74.
12. Gottlieb M, Shibusawa T. The impact of self–compassion on cultural competence: results from a quantitative study of MSW students. Journal of Social Work Education. 2020;56(1):30–40. https://doi.org/10.1080/10437797.2019.1633976
13. Kruger T. Moral intelligence: the construct and key correlates [Ph.D. dissertation in Leadership in Performance and Change]: [South Africa, Johannesburg]: Faculty of Management, University of Johannesburg; 2012.
14. Ozturk H, Sayligil O, Yildiz Z. Evaluation of moral intelligence of healthcare professionals via the "survey for measuring moral intelligence in the provision of healthcare services". Acta Bioethica. 2021;27(1):87–100.
15. Hadian Shirazi Z, Sabetsarvestani R. Moral intelligence in nursing: an evolutionary concept analysis. Nurs Pract Today. 2021;8(4):293–302. https://doi.org/10.18502/npt.v8i4.6705
16. Khairiyah U, Aulia AA. Hubungan religiusitas dengan kepuasan pernikahan pasangan ta'aruf kelurahan koto panjang ikur koto [The relationship between religiosity and marital satisfaction of ta'aruf couples in Koto Panjang Ikur Koto subdistrict]. Jurnal Riset Aktual Psikologi Universitas Negeri Padang. 2018;8(2):223–34. [Indonesian] https://doi.org/10.24036/rapun.v8i2.9234
17. Olson DHL, DeFrain JD, Skogrand L. Marriages and families: intimacy, diversity, and strengths. 7th Edition. New York: McGraw–Hill Education; 2011.
18. Hurlock EB. Developmental psychology. 5th ed. New York: McGraw–Hill; 2003.
19. Aman J, Abbas J, Nurunnabi M, Bano S. The relationship of religiosity and marital satisfaction: the role of religious commitment and practices on marital satisfaction among pakistani respondents. Behav Sci. 2019;9(3):30. https://doi.org/10.3390/bs9030030
20. Mokoginta F. Kecerdasan emosi, religiusitas dan kepuasan pernikahan pada wanita muslim yang menikah muda [Emotional intelligence, religiosity and marital satisfaction in Muslim women who marry young]. TAZKIYA Journal of Psychology. 2019;2(1):103–15. [Indonesian] https://doi.org/10.15408/tazkiya.v2i1.10761
21. Hosseini Dowlatabadi F, Saadat S, Jahangiri S. The relationship between religious attitudes and marital satisfaction among married personnel of departments of education in Rasht city, Iran. International Journal of Advanced Studies in Humanities and Social Science. 2016;5(2):102–10. [Persian] https://www.ijashss.com/article_83787_19e2ca199abc132881175847a6150312.pdf
22. Marni M. Penyesuaian perkawinan dan kepuasan pernikahan pada individu yang menikah melalui proses ta'aruf [Marital Adjustment and Marital Satisfaction in Married Individuals Through the Ta'aruf Process]. Psikoborneo: Jurnal Ilmiah Psikologi. 2018;6(3):317–26. [Indonesian] http://dx.doi.org/10.30872/psikoborneo.v6i3.4643
23. Famil Motaghi B, Goudarzi M, Kakabaraei K. Development of a causal model of marital forgiveness based on emotional intelligence and spiritual intelligence with a mediating role of differentiation. Journal of Research in Behavioural Sciences. 2021;19(3):529–39. [Persian] http://dx.doi.org/10.52547/rbs.19.3.529
24. Tavakolizadeh J, Soltani A, Panahi M. Marital adjustment: the predictive role of spiritual intelegence and coping strategeis. Intern Med Today. 2014;19(5):57–63. [Persian] http://imtj.gmu.ac.ir/article-1-1953-en.pdf
25. Goleman D. Emotional intelligence. Why it can matter more than IQ. Learning. 1996;24(6):49–50.
26. Batool SS, Khalid R. Role of emotional intelligence in marital relationship. Pakistan Journal of Psychological Research. 2009;24(1–2):43–62.
27. Cikes AB, Marić D, Sincek D. Emotional intelligence and marital quality: dyadic data on croatian sample. Studia Psychologica. 2018;60(2):108–22. http://dx.doi.org/10.21909/sp.2018.02.756
28. Bradberry T, Greaves J, Lencioni P. Emotional intelligence 2.0. San Diego, California: TalentSmart; 2009.
29. Paradise AW, Kernis MH. Self–esteem and psychological well–being: implications of fragile self–esteem. Journal of Social and Clinical Psychology. 2002;21(4):345–61. https://doi.org/10.1521/jscp.21.4.345.22598
30. Seybold KS, Hill PC. The role of religion and spirituality in mental and physical health. Curr Dir Psychol Sci. 2001;10(1):21–4. https://doi.org/10.1111/1467-8721.00106
31. Wolf CT, Stevens P. Integrating religion and spirituality in marriage and family counseling. Counseling and Values. 2001;46(1):66–75. https://doi.org/10.1002/j.2161-007X.2001.tb00207.x
32. Istiqomah I, Mukhlis M. Hubungan antara religiusitas dengan kepuasan perkawinan [The relationship between religiosity and marital satisfaction]. Jurnal Psikologi. 2016;11(2):71–8. [Indonesian] http://dx.doi.org/10.24014/jp.v11i2.1396
33. Lennick D, Kiel F. Moral intelligence 2.0: enhancing business performance and leadership success in turbulent times. 1st ed. New Jersey: FT Press; 2016.

[Downloaded from jdisabilstud.org on 2026-10-23]